

1984

Grauwe uniformiteit. Achter de ogen speelt zich het proces af van 'Dubbeldunk'. (foto uit de film)

Geproduceerd door Virgin Films / Umbrella-Rosenblum Films, Groot-Brittannië 1983.

Geschreven en geregisseerd door Michael Radford
 Naar het boek 'Nineteen eighty-four' van George Orwell
 Duur: 1 uur en 50 minuten. Kleurenfilm.

Rollen

Winston Smith, lid van de Randpartij, werkzaam op de archiefafdeling van het Ministerie van Waarheid in Oceanië

John Hurt

Julia, ook lid van de Randpartij, bovendien van de Antisex Liga. Haar werk bestaat uit het maken van pornofilms voor de Proles, het gewone volk dat geen lid van de Partij is

Suzanna Hamilton

O'Brien, lid van de Kernpartij die over de werkelijke macht en over veel privileges beschikt

Richard Burton

Goldstein, de aartsverrader van de Partij Big Brother, de leider van de Partij

John Boswall

Charrington, winkelier in het getto van de Proles, maar ook geheim agent van de Dunkpolitie

Bob Flag

Cyril Cusack

Beschrijving van de inhoud van de film

Orwell schreef zijn boek in 1948, toen 1984 nog verre toekomst was. In de denkbeeldige staat Oceanië, die o.a. Engeland en Amerika omvat, heerst de Partij van Grote Broer. De ideologie is het Engsoc. Oceanië bevindt zich permanent in oorlog met één van de twee andere wereldstaten Eurazië en Oostazië. Of er werkelijk oorlog is en of Grote Broer echt bestaat is onzeker aangezien de Partij methoden heeft om de waarheid voortdurend te vervormen.

De film opent met een spreuk. 'Wie het verleden beheerst, beheerst de toekomst. Wie het heden beheerst, beheerst het verleden.'

Een aantal Partijleden kijkt naar beelden op een groot telescherm. Sympathie voor het werkende volk in contrast met haat tegen de oorlogvoerende vijand Eurazië.

De haat wordt naar een climax gevoerd, als de aartsverrader Goldstein op het scherm verschijnt. Steeds meer

Partijleden kruisen de armen boven of voor het hoofd; sommigen knijpen de vingers samen. Dit is blijkbaar het ideologisch teken, te vergelijken met de gebalde vuist of het heil-teken. Goldsteins gezicht wijkt voor dat van Big Brother. De partijleden reageren enthousiast en zingen het volkslied.

Men gaat aan het werk in het Ministerie van Waarheid. Er wordt onder andere gebruik gemaakt van het *Nieuw-spraakwoordenboek*. want de Partij wil ook via kunstmatige taalwijzigingen zijn greep verstevigen.

Winston werkt als klein radertje in een grote 'machine' die de geschiedenis moet veranderen. Een voorbeeld: het chocoladerantsoen wordt verlaagd tot 25 gram; de propaganda maakt hiervan 'verhoging van 20 tot 25 gram'. Alle sporen die het tegendeel kunnen bewijzen worden verbrand.

Onder andere hieruit blijkt dat '*Dub-beldunk*' van belang is. Een Partijlid moet tot op zekere hoogte weten wat werkelijk waar is, maar tegelijk moet

hij doen alsof hij gelooft in de 'Partij-waarheid'.

Winston gaat naar 'huis'. Op straat en in de woonruimten zien we verwaarlozing, vervuiling en armoede. De televisie kan niet worden afgezet. De propaganda blijft permanent aanwezig; bovendien wordt men via het beeldscherm bespied. Winston heeft echter een hoekje in zijn kamer, waar hij ongezien aan zijn dagboek(!) kan werken.

Nu en dan zien we flitsen van verleden en toekomst van Winston.

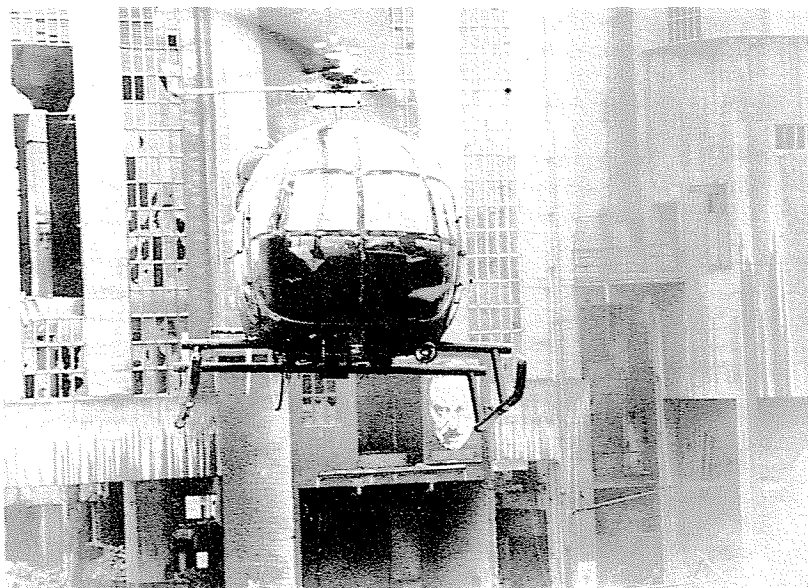
Een nieuwe dag is begonnen. Winston moet ochtendgymnastiek doen. De leidster van deze oefeningen berispt hem vanaf het televisiescherm.

Iedereen gaat op weg naar het werk. Men eet er onsmakelijk eten in een ongezellige kantine. Gesprekken gaan over de schaarste aan scheermesjes, het opruimen van adjectieven bij de taal-hervormingen (''iemand uit het jaar 2050 zal deze conversatie uit 1984 niet kunnen begrijpen'') en over het ophangen van verraders. Ieder uit zich steeds positief. Het vleesloze 'vlees' wordt bijvoorbeeld dubbelplus lekker gevonden.

Er moet weer een stuk geschiedenis herschreven worden. Een lid van de Kernpartij bleek een verrader te zijn. Hij wordt nu een 'onpersoon'. Alles wat aan hem kan herinneren, wordt vernietigd of aan iemand anders toegeschreven.

Winston bezoekt een gedeelte van de stad, waar Proles wonen. Hij is gefascineerd als hij in een winkeltje een stukje koraal in glas kan kopen. Iets moois, iets van vóór de Revolutie! Het winkeltje kent ook een oud kinderrijmpje dat in 1984 totaal onbegrijpelijke geworden is.

De ideologie is erop gericht bij Partijleden persoonlijke relaties, vooral van seksuele aard, tegen te gaan. Julia propageert officieel met de Antisex Liga dit ideaal. De Biologische wetenschap

Overall controleert de Dunkpolitie. Tegen de muur een portret van 'Big Brother'. (Foto uit de film)

streeft naar neutralisering van het orgasme.

Ook gezinsbanden van Partijgenoten zijn niet zonder bedreigend element. De kinderen van Winstons buurman Parsons, een toegewijd Partijlid, blijken fanatieke speurders naar 'misdunners' te zijn.

Julia organiseert schijnbaar toevallige ontmoetingen met Winston. Een sterke liefdesrelatie ontstaat. Om elkaar te kunnen ontmoeten wordt een kamer van het winkeliertje gehuurd. Julia komt met echte suiker en echte koffie in plaats van surrogaten. Zij kleedt zich in een jurk in plaats van in het partij-uniform.

Buiten zingt een Proles-vrouw 'een liedje dat niet door een machine gemaakt is'.

In het dagboek wordt genoteerd: vrijheid is de vrijheid om te zeggen dat $2 + 2 = 4$.

O'Brien nodigt Winston uit om het nieuwste woordenboek te komen halen. Winston vermoedt dat het hier om een geheime verzetsgroep gaat. Zijn hoop op de vernietiging van de gehate, onwaarachtige Partij is gebaseerd op het bestaan van zo'n groep en op de Proles, die nog menselijk gebleven zijn, al is het op laag niveau.

Oceanië is opeens in oorlog met Oostazië, terwijl Eurazië bondgenoot geworden is. Het Ministerie van Waarheid gaat koortsachtig aan het werk om de hele geschiedenis te veranderen. Eurazië moet altijd een bondgenoot geweest zijn.

Sterke, maar enigszins geblokkeerde herinneringen van Winston worden getoond. Zijn moeder en zusje sterven in de oorlog; op die plaats zag hij ratten krioelen...

Winston bezoekt O'Brien; hij krijgt wijn te drinken. O'Brien blijkt, als lid van de Kernpartij, de televisie uit te kunnen schakelen.. Het boek van Goldstein bestaat werkelijk. O'Brien toont het aan Winston. Deze leest erin: "De oorlogen zijn er om, met opzet, een toestand van armoede en onwetendheid te continueren en zo de bestaande structuur te handhaven."

Winston en Julia, in de gehuurde kamer, worden gearresteerd. De glazen bol gaat in scherven. Het winkeliertje blijkt een lid van de gevreesde Dunkpolitie te zijn. Vanaf het begin zijn zij bespioneerd.

Winston moet zeer langdurig op een bank in het Ministerie van Liefde (Dunkpolitie) wachten. Tot zijn verbazing ziet hij dat ook de partijgetrouwe Parsons gevangen is, verklikt door

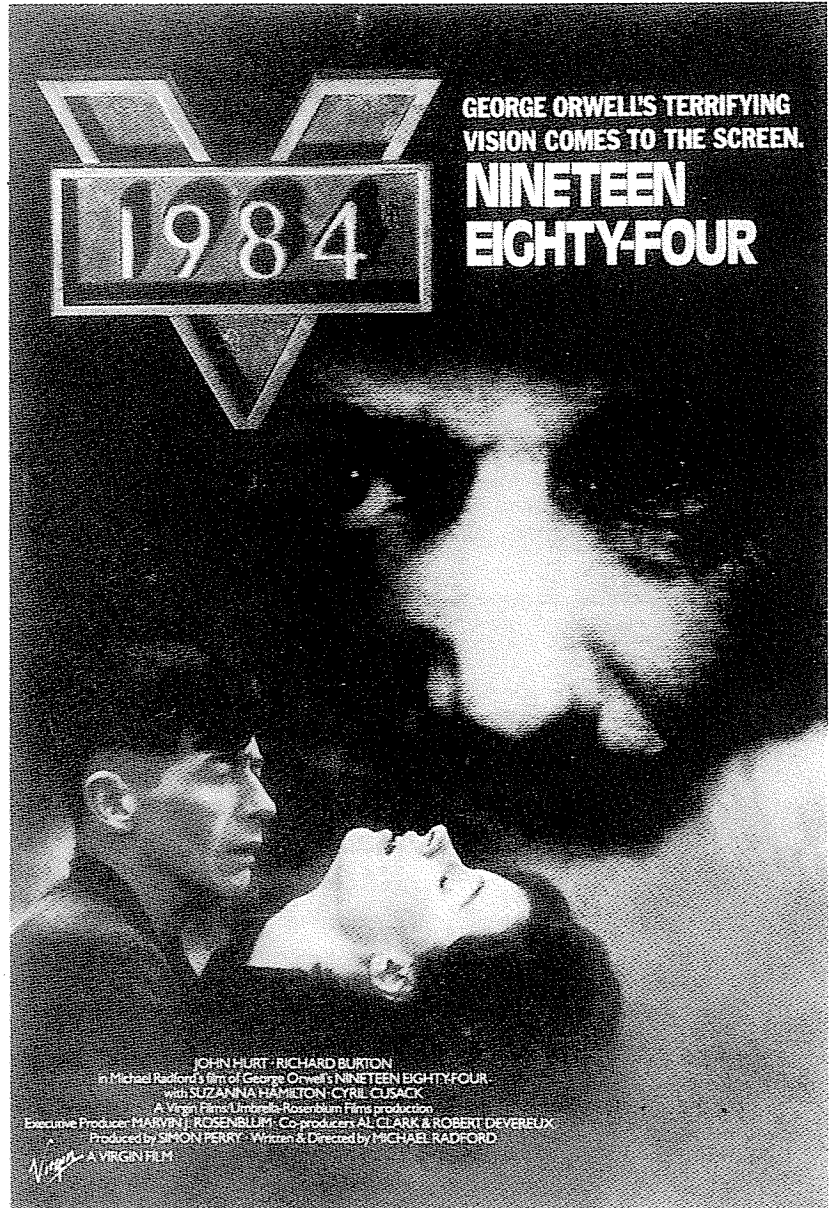
zijn dochter. Desondanks zegt hij: "Ik ben trots op haar".

O'Brien komt binnen.... als ondervrager. Hij laat Winston verschrikkelijke martelingen ondergaan en begeleidt deze met rustige 'vaderlijke' stem. Het doel is de gevangene innerlijk te breken en te vervormen, zodat ook de gevoelens zullen veranderen. Winston moet niet alleen zeggen, maar ook geloven wat de Partij beweert, ook al is het absurd. Grote moeite kost het hem om in vier vingers er vijf te zien. Dat lukt tenslotte, maar hij blijft geloven in zijn liefde voor Julia en zijn haat tegen Grote Broer.

Daarom moet hij naar kamer 101, waar het ergste (voor elk individu verschillend) hem wacht. Als een kooi met hongerige ratten bij zijn ogen gehouden wordt, bezwijkt hij totaal." "Doe het niet bij mij, doe het bij Julia", roept hij.

Praktisch uitgebrand mag hij nog enige tijd 'in vrijheid' leven. Zijn beken-tenis, een lange lijst van gefingeerde misdaden, verschijnt op het beeldscherm. Een ontmoeting met Julia verloopt zonder enig blijk van liefde of emotie.

Alleen Grote Broer is nog van belang. "Ik houd van je, Grote Broer", zegt Winston.

De "geliefde tiran" wil totaal heerser zijn. Voor persoonlijke gevoelens is geen plaats. (affiche van de film)

Geschiedwetenschappelijke beoordeling

Vooraf overeenkomsten met het stalinisme

Orwell heeft, als geëngageerd schrijver, intens meegeleefd met de geschiedenis van zijn tijd. Boek en film '1984' zitten boordevol elementen uit de Stalin- en Hitler-periode. Bovendien heeft hij beelden ontleend aan de 'Blitz' (bombardementen en schaarste) en aan zijn persoonlijk leven (operaties - martelsscène).

Voor het geschiedenisonderwijs zijn vooral de overeenkomsten met het stalinisme en, in mindere mate, met het nazisme van belang:

- 1 De verheerlijking van Big Brother die men lief moet hebben (veel meer dan een junta-kolonel).
- 2 Het totalitair systeem van het regime: er is geen privé terrein, geen plekje om zichzelf te zijn.

"We zijn benieuwd hoe lang de huwelijksreis zal duren"; politieke prent van Clifford Berryman uit 1939 over het Duits-Russisch niet-aanvalsverdrag. In '1984' werd Eurazië, dat als een duivelse macht was voorgesteld, plotseling (voor hoe lang?) de bondgenoot tegen Oostazië.

WONDER HOW LONG THE HONEYMOON WILL LAST?

- 3 Het belang van het één Partij-systeem, waardoor een driedeling van de maatschappij ontstaat: hoger partijlid, lager partijlid, géén partijlid.
- 4 De voortdurende stroom propaganda.
- 5 Het vervalsen van de geschiedenis.
- 6 De permanente controle vooral door het verklikkersysteem. Zelfs de kinderen worden aangemoedigd de Partij volledig boven hun ouders te stellen.
- 7 Verzet wordt daardoor zeer gevaarlijk.
- 8 De Rechten van de Mens hebben geen betekenis: willekeurige arrestaties en folteringen zijn een essentieel deel van het systeem.
- 9 Het extreme vijandbeeld van binnenlandse en buitenlandse tegenstanders. Niet voor niets heet de aartsverrader Goldstein: Trotski's werkelijke naam was Bronstein.
- 10 Het extreem 'Realpolitische' buitenlandse beleid. Van de ene dag op de andere is de duivelse vijand een bondgenoot geworden en vice versa (Hitler-Stalin-pact, 1939).
- 11 De toestand van schaarste. Men is gekleed, behuud en gevoed, maar het systeem frustrereert verdere welvaart en welzijn.

Meer Stalinisme dan Nazisme in '1984'

Hitler hechtte er niet veel waarde aan zijn tegenstanders 'om te turnen' en in showprocessen tot zelfbeschuldigingen te brengen. In '1984' is de stalinistische Pavlov-methode juist van essentieel belang.

De kloof tussen ideologie en praktijk was bij de Nazi's niet zo groot als bij de aanhangers van het marxisme-leninisme-stalinisme. In *Mein Kampf* deelde Hitler de wereld mee wat hij zou doen, als hem de kans gegeven werd. Hoewel velen meenden dat het

allemaal wel mee zou vallen, hield de Führer zich aan zijn oorspronkelijke woorden. De aanhangers van het stalinisme in binnen- en buitenland moesten echter de moeilijkste hersengymnastische toeren uithalen om de Partijlijn innerlijk te kunnen volgen. In '1984' gaat het juist om het wanhopig zoeken naar waarheid in een volstrekt leugenachtige maatschappij, waar men alleen met dubbeldunk kan overleven.

In het Oceanië van '1984' bestaat geen racisme; voor de nazi's was antisemitisme van essentieel belang.

Verschillen tussen de wereld van Stalin en die van Big Brother

Orwell heeft ernaar gestreefd het stalinisme in de toekomst te projecteren, opdat bepaalde bijzonderheden duidelijk zouden uitkomen. Daardoor krijgen we een boeiende mengeling van herkenbare en verrassende elementen.

We noteren enige verschilpunten:

- 1 Stalin was niet, zoals Big Brother, permanent in oorlog, maar hij benaderde die toestand, psychologisch, in belangrijke mate (omsingelingscomplex, Koude Oorlog).
- 2 Stalin kon nog niet over televisie beschikken, maar zijn propaganda- en verklikkersapparaat diende dezelfde doeleinden.
- 3 Stalin was niet tegen sex en tegen familiebanden, maar zijn terreur was niet bevorderlijk voor het handhaven van persoonlijke relaties.
- 4 De belangrijkste vertegenwoordiger van de Partijleiding in de film, O'Brien, wordt uitsluitend gemotiveerd door machtswellust. Stalins hogere partijleden werden waarschijnlijk door diverse motieven gedreven.

Didactische beoordeling

Wekken van belangstelling, inleving en het stellen van vragen

De film bleek in staat belangstelling te wekken bij 16- tot 18- jarigen voor een aantal essentiële historische problemen. Men leefde mee met een gewoon mens, Winston, in zijn strijd tegen een gigantisch totalitair stelsel.

Een deel van de leerlingen (het speurende, onderzoekende) werd bovendien gefascineerd door het zoeken naar waarheid in een uiterst onwaarschijnlijke situatie.

De gehele klas werd gegrepen door de thema's 'liefde' en 'verraad'.

pas goed (of beter) begrijpen na het zien van '1984' (ook 'Animal Farm' kan hiertoe zeer zinvol gebruikt worden). Tot die aspecten kunnen worden gerekend:

- 1 Het essentieel belang van de (vervalsing van) de kennis van de *geschiedenis* en de (on)mogelijkheid van het onderzoek naar de *waarheid*.
- 2 Het onderscheid tussen de elite (Kernpartij), de meelopers (Randpartij) en de zogenaamde domme massa (Proles).
- 3 De rol van de jeugd.
- 4 De manipulaties van de Partijleiding, niet alleen op militair, politiek en economisch gebied, maar ook op 'neutrale' terreinen taal- en biologie.

5 Het belang van de mentaliteit van elk mens individueel en de mogelijkheid dat hierin verandering te weeg gebracht wordt.

6 De (bijna) hopeloze toestand waarin het verzet zich bevindt, als het totalitaire stelsel zich eenmaal stevig gevestigd heeft. Veel leerlingen (en hun ouders) denken bij verzet vooral aan Nederland '40-'45, toen de illegalen in de relatief gunstige situatie waren van 'vissen in het water'. Na het bekijken van 1984 zal men bijvoorbeeld meer respect en begrip kunnen opbrengen voor het Duitse verzet tegen Hitler.

7 De relatie dictatuur-oorlog. De film geeft mogelijkheden om hiërarchieverder door te denken dan ge-

Geen leerling ontkwam eraan zichzelf de vraag te stellen, 'hoe zou ik mij gedragen binnen een totalitair stelsel?' Dit maakte discussie over de motieven van onderdrukkers en onderdrukten mogelijk.

De kwestie 'zijn persoonlijke gevoelens van belang?' (komt ook voor in de film 'Dr Zhivago') kreeg zijn kans naar aanleiding van de botsing tussen de Partij-ideologie en Winstons opvattingen.

Klemmend waren de vragen vanuit de klas: 'kan zoiets werkelijk bestaan en hoe zou zo'n situatie veroorzaakt worden?' Deze vragen kunnen worden gebruikt als uitgangspunt voor een nader onderzoek, bijvoorbeeld betreffende Stalins Rusland en Hitlers Duitsland.

Kennisoverdracht

Hoewel er instructieve compilatiefilms over de Stalin- en Hitler-dictatuur bestaan, blijkt dat leerlingen bepaalde aspecten van *totalitaire stelsels*

Drie leden van de Hitlerjugend kijken vol aandacht en bewondering naar hun leider (echte foto).

De fanatieke loyaliteit van de jeugd ten opzichte van Big Brother maakt dat jongeren ijverig naar gedachtemisdadigers speuren. En: wie de jeugd heeft, heeft de toekomst.

Een bijeenkomst in een Russische fabriek. De arbeiders stemmen eensgezind voor Stalin, wiens grote portret aan de wand prijkt. Boven Stalin staat te lezen: 'Lang leve onze grote leider en leraar, kameraad Stalin' (echte foto).

Als Big Brother (in '1984') op het televisiescherm verschijnt, toont het publiek eensgezind zijn liefde voor de Grote Leider.

bruikelijk is (heeft de dictatuur belang bij een oorlogstoestand, een Koude Oorlogsfeer of een vijandbeeld?).

8 Hetzelfde geldt voor de relatie dictatuur-schaarste (een dictatuur kan

beter belonen dan een democratie; welk belang heeft een dictatuur bij een 'noodzakelijk' distributiesysteem?).

9 Enige Orwell-woorden zullen blijven en het historisch begrip ver-

diepen: dubbeldunk (op twee tegenstrijdige sporen tegelijk denken); Grote Broer (de 'geliefde' tyrant); onpersoon (iemand die 'uitgewist' wordt omdat zijn verleden uitgewist wordt).

10 De film levert overstapmogelijkheden (vergelijkingen) tussen diverse totalitaire stelsels.

Vaardigheden

'1984' is geschikt voor het oefenen in verschillende vaardigheden:

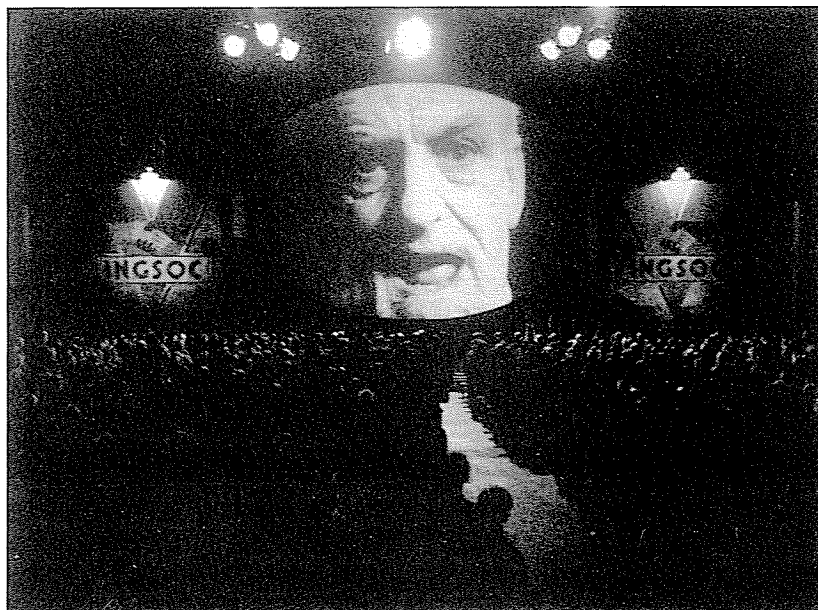
- 1 De leerlingen kunnen hetgeen ze geleerd hebben uit het schoolboek, het documentatie materiaal en/of het betoog van de docent toepassen op de inhoud van de film. De docent zal er in dit geval voor moeten waken de aan de film voorafgaande lessen niet volledig op de film af te stemmen. In dat geval wordt de bespreking meer dan een invuloefening. De leerlingen moeten niet naar de antwoorden gemanoevreerd worden met louter beweringen van de docent. Deze zal de voor de film essentiële aspecten zo goed mogelijk moeten documenteren met geschreven en ongeschreven bronnen.
- 2 De leerlingen kunnen de film ook zien ter inleiding van de behandeling van de geschiedenislessen over de SU en het Derde Rijk. In dat geval zouden, na het zien van de film, in samenspraak tussen docent en klas, de vragen voor nader onderzoek kunnen worden geformuleerd. De docent kan dan meedelen dat '1984' voortgekomen is uit de visie van de auteur op zijn tijd. De docent kan de leerlingen dan verder aanmoedigen om, net als Orwell, het verleden van de SU en van het Derde Rijk te bestuderen, met het oog op de toekomst gericht.

Attitude

De film wekt – net als bij 'Animal Farm' – weerzin tegen het totalitaire stelsel in het algemeen en tegen het stalinisme in het bijzonder.

Bovendien zullen de leerlingen, meer dan voorheen, beseffen wat geschiedenis en het zoeken naar waarheid voor individu en maatschappij betekenen.

Tenslotte staan in deze film enkele in onze samenleving hoge waarden (Rechten van de Mens) centraal; men zal beseffen dat het niet om abstracties gaat, maar om werkelijkheden die elk mens aangaan.

In een propagandafilm voor partijleden wordt Goldstein (Trotski) aangeduid als de artsverrader. Hij is in '1984' de zondebok, de vijand aan wie alle problemen en ellende kan worden toegeschreven. (foto uit de film)

Een uitgewerkte lesprocedure

We stellen voor dat de docent twee à drie lessen aan de film besteed (inclusief de vertoning ervan). Daarbij kan het volgende schema worden gebruikt.

Aan de klas worden discussiepunten voorgelegd

Na de behandeling van de Stalinperiode geeft de docent een aantal van de volgende discussiepunten aan de klas:

- 1 Welke kenmerken had deze periode? (Of: waaraan denk je bij het woord stalinisme?)
- 2 Kom je deze kenmerken ook tegen in andere dictaturen?
- 3 Welk beeld kreeg een tijdgenoot van Stalin (bijvoorbeeld een Nederlander) als hij zonder veel voorkennis Sowjetfilms zag, Sowjetboeken las, Nederlandse communisten aanhoorde, een reisje naar de SU maakte?
- 4 Wat bedoel je, als je zegt 'dat is waar?' Hoe weet je of iets waar is?
- 5 Wat bedoelde Stalin met waarheid?
- 6 Hechtte Stalin waarde aan het vak Geschiedenis? In welk opzicht? Hoe dacht Hitler hierover?
- 7 Waarom liet Stalin een aantal tegenstanders in Showprocessen allerlei gefingeerde misdaden bekennen en daarna doden? Was het niet eenvoudiger om deze mensen onmiddellijk te liquideren?
- 8 Waarom liet Stalin de tegenstanders een lange reeks misdaden bekennen, waaronder steeds dat ze met Trotski samengewerkt hadden?
- 9 Probeer te verklaren waarom het opwekken van haat tegen Trotski zo'n belangrijk element was in de Stalin-propaganda. Kan je iets overeenkomstigs ontdekken in Hitler-Duitsland?
- 10 Hoe is het te verklaren dat de communist Stalin zoveel communisten

heeft laten doden? Waarom liet Stalin zijn Partij nog meer controleren dan het Russische volk/de proletariërs?

- 11 Wanneer vind je iets kunst? Wat maakt iemand tot een ware kunstenaar? Gaat het alleen om technische vaardigheden?
- 12 Welke mening had Stalin over kunst? Is het waarschijnlijk dat hij deze mening ook liet gelden, wanneer het over taalkunde en biologie ging? Vergelijk dit met de nazi-opvattingen.
- 13 Schaarste en gebrek aan kwaliteit lijken bij de Stalin-periode te horen. Welke verklaring hadden de Stalinisten hiervoor? Welke andere verklaringen zijn mogelijk?
- 14 Zag Stalin oorlogsdreiging als een ramp of als iets dat hem van pas kwam? Hoe dacht Hitler hierover?
- 15 Hoort martelen bij een totalitair stelsel of zou zo'n systeem zich ook zonder gruwelen kunnen handhaven?
- 16 Hoe stond het met 'persoonlijke relaties' (liefdesrelaties, gezinsrelaties, ouders-kinderen) in de Stalin-periode? Werden deze door de heersende ideologie begunstigd of was het tegendeel waar?
- 17 Hoe is het te verklaren dat onder Stalin en onder Hitler gevallen bekend zijn dat kinderen hun ouders verklikten bij de geheime politie? Waarom zijn kinderen binnen een totalitair stelsel vaak (nog) fanatieker dan oudere mensen?
- 18 Welke kans had het verzet in Stalins Rusland? En hoe stond het hiermee in Hitler-Duitsland? Welke motieven hadden de mensen in

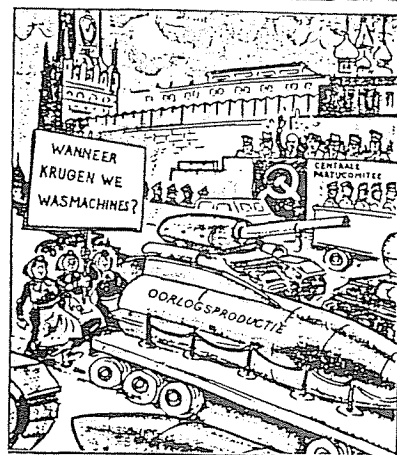
Winston en zijn vaderlijke ondervrager O'Brien. In het belang van de partijwaarheid moeten zelfs de intiemste gevoelens worden verkracht.

In het Russische dagblad Izvestia verscheen op 30 juli 1937 deze prent met als bij-schrift: "Jezjofs handschoen". Jezjof was de chef van de geheime politie NKVD. Links onderaan Hitler en Trotski. De ge-vreesde Dunkpolitie van Big Brothers mi-nisterie van Liefde arresteerde steeds weer 'gedachte-misdadigers', aanhangers van de aartsverrader Goldstein, die samenwerkte met de buitenlandse vijand Eurazië.

Stalin: "De economie is bankroet, maar ik ben nog steeds de grote man" (Duitse poli-tieke prent uit 1938). In '1984' is Big Bro-tcher zeer machtig, maar veroorzaakt opzet-telijk schaarste en slechte kwaliteit.

Een Amerikaanse politieke prent over de schaarste in de Sovjet-Unie. In '1984' maakt de permanente schaarste het de lei-ding mogelijk de partijleden te bevoor-de-len en tegenstanders te benadelen. Dat er schaarste is, komt door de voortdurende staat van oorlog.

het verzet tegen het stalinisme en het nationaal-socialisme?

- 19 Als we het over 'Stalin' hebben, bedoelen we meestal ook vele actieve en passieve medestanders? Welke motieven hadden zij?
- 20 Hoe kon het stalinisme ontstaan? Van welk jaar wil je uitgaan om 'de vestiging van het stalinisme' te beschrijven?

Daar de Stalin-periode in onze opzet al in de klas is behandeld, kan direct een discussie volgen naar aanleiding van de door de docent voorgelegde discussievragen. De discussie heeft tot doel de leerlingen bij de vertoning van de film gericht te laten kijken en luisteren.

Inleiding op het vertonen van de film

Er wordt, kort, iets verteld over Orwell (linkse idealen, teleurgesteld door stalinisme, 'Animal Farm') en over de film '1984' (Oceanië, Big Brother, Partij, Proles, Goldstein, Eurazië,

Oostazië, Winston Smith, Ministerie van de Waarheid, Julia, O'Brien).

Aan de leerlingen wordt gevraagd bij het kijken naar de film vooral te denken over de volgende kwesties:

- 1 Kan men Stalin-elementen in de film terugvinden?
- 2 Om welke essentiële vragen gaat het Orwelllijkbaar?

Vertoning van de film

Indien men geen tijd heeft om de gehele film te vertonen, kan men het begin (tot de ochtendgymnastiek) en het einde (na de arrestatie van Winston) laten zien. Het overgeslagen gedeelte kan met enkele woorden samengevat worden. Als men de film aldus bekort, komt men op een speeltijd van een half uur in plaats van zeven kwartier.

Onderwijsleergesprek na afloop van de film

Na de vertoning van de hele film of de

voorgestelde bekorting stelt de docent opnieuw de vraag aan de orde welke Stalin-elementen zijn terug te vinden in de film (zie eerder). Bij elk antwoord is een korte discussie mogelijk of men een beter inzicht gekregen heeft in de geschiedenis van de SU en eventueel in het verschijnsel dictatuur. Als de leerlingen niet alle elementen noemen, kan gevraagd worden of zij bij nog eens het doorlezen van de discussiepunten mogelijk nog iets 'herkennen'.

Welke essentiële kwesties uit de film zijn nu nog niet besproken? Mogelijk is alles al gezegd. Misschien kan de docent nog nieuwe invalshoeken geven met behulp van aanwijzingen die in het voorgaande (zie 'De didactische beoordeling') zijn gegeven.

Afsluitende vragen zouden kunnen zijn (gericht tot elke leerling persoonlijk: Ben je het eens met de drijfveren van Winston (haat tegen de alles bedervende Partij en, daartegenover, het belang dat hij aan zijn persoonlijke gevoelens voor Julia hecht)? Wat zou jij in de plaats van Winston gedaan hebben?